

Josip Pupačić

Moj život ili životopis rađen po posmrtnoj maski jednog bivšeg mjesečara

Ex libris

Split – Zagreb, 2011.

OSVRTI I PRIKAZI

Autobiografska proza Josipa Pupačića

Knjiga *Moj život ili životopis rađen po posmrtnoj maski jednog bivšeg mjesečara* objavljena je 2011. godine u izdanju Ex librisa. Valja napomenuti da ovo nije prvo izdanje Pupačićevih autobiografskih zapisa. Tiskani su još 2005. u izdanju Ex librisa *Pjesme. Autobiografska proza*, a *Politička autobiografija* objavljena je i ranije – 1991. u časopisu *Mosorska vila*, potom u knjizi *Autobiografije hrvatskih pisaca*, što ju je priredio Vinko Brešić 1997. Ovom se knjigom, tvrdi urednica Jelena Hekman, željelo podsjetiti na izvanrednu Pupačićevu autobiografsku prozu koja je tiskana kao dio njegove rukopisne ostavštine.

Moj život ili životopis rađen po posmrtnoj maski jednog bivšeg mjesečara sadrži četiri Pupačićeva autobiografska zapisa. Prvi tekst nosi naslov Dvadeset i sedmi rođendan. Lirska je to proza fantastična izričaja u kojoj se pisac na dvadeset i sedmi rođendan prisjeća članova svoje obitelji koji nisu više prisutni u njegovu životu. Refleksivno intonirana, prožeta je mišlju o krhkosti života i nepredvidivosti smrti. Tekst je koncipiran u dva di-

jela. U prvom dijelu pisac se osvrće na važnost umrlih članova obitelji u svojem životu. Bez njih ni sam ne bi postao ono što jest (“Samo, pitam se, da li bi ja, izdvojen iz kruga ovih prisutnih ljudi, sam po sebi, uopće i imao kakvu prošlost. Ne, ne bi. Takva prošlost bila bi pusta i nejasna tama, u kojoj se ne bi ništa razabiralo, pa ni moj vlastiti lik.”). Rođendanska proslava tako postaje sjećanje na mrtve, a torta koja stoji na pladnju, svijećnjak koji gori u čast umrlim članovima obitelji. U pomalo grotesknoj slici pisac prikazuje svoje mrtve članove obitelji koji na njegov znak rukom iz pristojnosti počinju jesti, no zapravo samo iz pažnje naginju glave nad tanjure, a on sam “jede da bi i dalje živio”. U drugom dijelu teksta opisuje članove svoje obitelji – majku, oca, braću, sestru, strica, baku. Njih četrnaestero sada žive u njemu kao uspomena.

Drugi tekst nosi naslov Životopis i zapravo je nacrt opširnijeg teksta *Moj život*. Dva teksta ne podudaraju se samo u sadržajno idejnom aspektu, već se ponavljaju cijeli ulomci i rečenice. Ima svega nekoliko stranica i njegova je vrijednost u tome što pokazuje da su i Pupačićevi prozni tekstovi imali različite varijante. Čitatelj koji očekuje da će u prozi *Moj život* naići na činjenice iz Pupačićeva života, mogao bi se naći razočaranim. U ovoj fantastičnoj prozi očituje se piščev nemiran i grčevit stil, izviru tmurne slutnje i osjećaji tjeskobe izazvani spoznajom o krhkosti čovjekova života. Smrt nakon obiteljskih tragedija koje je proživio, postaje bliska Pupačiću i on počinje sumnjati u smisao ljudskog života i postojanja. Preispituje vlastiti život i postojanje u maglovitoj igri u kojoj ga prati lik vođe, čije postupke uvijek ne opravdava. Samo čitatelj koji pozna je piščev život i djelo razumjet će ovu fantastičnu prozu grčevita izričaja. Odnoseći se

analitički spram svojega života, na samom početku iznosi osjećaje nezadovoljstva. Nedostatak odlučnosti i volje da stvari privede kraju te želja da postigne nešto, misli su koje ga u potpunosti okupiraju ("Nešto ću učiniti. Evo, ja činim, ja stvaram, ja ću nešto dovršiti. Učinit ću i ja jednom neki kraj, staviti točku na sve početke. To će bit savršen kraj, pravi pravcati konac.").

Prikazavši svoj život kao nestalno i promjenjivo putovanje kroz različite prostore i ravnice kroz koje ga vodi lik vođe, Pupačić ne preza od potrebe da se u ovoj fantastično grotesknoj prozi obrati čitatelju realnim izričajem i svjesnom konstatacijom o svom životu, kojom kao da se opravdava zbog čega se odlučio napisati baš ovakav životopis ("Moj životopis nema nikakva slijeda, niti se u njemu može pronaći kontinuitet. On nema kontinuitet. Nestalan i promjenjiv kao sve ono što, s pravom ili ne nazivamo životom, on se sastoji iz mnoštva bolje ili slabije upamćenih i fiksiranih trenutaka.").

Jedan od ključnih trenutaka života – tražična smrt njegove braće – centralni je dio njegova životopisa. Prikazujući kroz alegoričnu sliku vođu koji sam krši svoje zakone puštivši da nevinu ljude stradaju ("Naš vođa nije bio stvorio zakon samo zato da bi ga, kad ushtjedne, prekršio. Ali ipak ga je prekršio. On je naprosto prema nebu uzdigao šake, što je bila najhitnija i najstroža zapovijed."), Pupačić iznosi osjećaje koji su ga obuzeli nakon životne tragedije koja ga je zadesila. Samoća i spoznaja da je čovjek prolazan neće ga ostaviti ravnodušnim ("A kad se obe ovakve spoznaje dogode istodobno, u istom nedjeljivom trenu vremena, čovjek ih nikako ne može podnijeti... Mislim da ih ja nisam podnio."). Izgubivši vjeru u vođu – Boga i ljude – našao se na granici između života i smrti, ne znajući ni sam za što se odlučiti. I baš kao

što je nekoć istakao istu dvojbu u pjesmi Sa mnom se nešto veličanstveno događa:

*Ne znam da li umirem ili se tek zaista rađam
Al ćutim kako se sve u meni lomi i od mene
se svijet otkida
mora da se nešto veliko stvara
Pakao ili nebesa u novim vremenima*

tako se i u ovoj prozi kroz san želi pridružiti svojoj mrtvoj braći, ali ga u posljednji tren zaustavlja volja za životom. U najtežim trenutcima kada mu se činilo "da su se sve sile svemira uprle da mu na koncu rastrgaju dušu, pa i tijelo" začuo je krik, svoj, ali i krikove mnoštva glasova oko sebe koji su vikali isto. Spoznaja kako u svojoj boli nije sam, ali i dijalog s morem koje mu tumači kako se treba prepustiti životnim zakonima, a ne ih uvijek i razumjeti, vraćaju mu volju za životom i on napokon postaje vladar svojih sumornih misli shvaćajući da "najprije treba doživjeti poraz da bi se trijumfiralo".

Četvrti tekst dosta je kratak i nosi naslov Politička autobiografija. Stilski i sadržajno razlikuje se od prethodna tri teksta. Ovdje se Pupačić javlja kao realističan pripovjedač, ispriповjediвши nam biografske činjenice o svom školovanju, životu u siromaštvu i teškim ratnim prilikama u kojima je živio ("Ipak u Omišu. Blokirano, nema izlaza. Gore su partizani. Đak sam. Nemam od čega živjeti."). Veći dio teksta posvećen je njegovoj aktiviranosti u Partiji. Nakon što je nekoliko godina bio kandidat Partije, na sastancima se raspravljalo koliko je podoban da ga prime u članstvo. Povrijeđen činjenicom što je postao tema raspravljanja na sastancima, Pupačić je odustao od želje da bude član Partije, zaključivši da je bolje biti dobar i vriedan građanin nego loš član partije.

Uz četiri autobiografska zapisa, knjizi je dodana Kronologija života Josipa Pupačića sastavljena prema eseju Nikole Miličevića "Križ patnje i kamen vjere" tiskanom u *Sabranim pjesmama* (Naprijed, Zagreb, 1978.), tekstovima Anđelka Novakovića "Puti Pupačićeva pupanja" u izabranim pjesmama pod naslovom *Dobro jutro more* (Centar za kulturu Omiš i Školske novine, Zagreb, 1992.) i Mate Šimundića "Moj prijatelj Josip Pupačić – prilog pjesnikovom životopisu" (časopis *Dubrovnik*, br. 1-2, Dubrovnik, 1981.) te prema knjizi Stijepa Mijovića Kočana *Josip Pupačić u književnosti i novinarstvu* (Školske novine, Zagreb, 1998.). Ova je kronologija dodana iz razloga što su Pupačićevi zapisi neodvojivi od događaja vezanih uz njegov život te saznanje istih daje ispravnu sliku tumačenja piščevih zapisa. Knjiga sadrži i nekoliko fotografija iz Pupačićeva obiteljskog života koje su uzete iz obiteljskog albuma Tugomime Ostojić, sestre Pupačićeve supruge, te riječ urednice pod naslovom *Vječni plamen Pupačićeva križa*.

Njegovi autobiografski zapisi koji su tiskani iz rukopisne ostavštine ukazuju nam na novu dimenziju Pupačićeva stvaralaštva. Upoznavši ga kao pjesnika ovdje nam se predstavlja kao prozni pisac, no svakako možemo primijetiti da iz njegovih autobiografskih zapisa, baš kao i iz poezije, izvire snažna veza sa zavičajem, divljenje prema prirodi, ali i određena nota tragizma i egzistencijalne tjeskobe koje razaraju idilu krajolika te ukazuju na trajnu isprepletenost Pupačićeva života i njegova književnog djela.

Ivana Rabadan-Zekić